

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Idriji.

Rokopisov - vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10—K
pol leta 5—
četrt leta 2-50
posamezne številke po 20 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
" " " dvakrat . . . 12 "
" " " trikrat . . . 10 "
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

† Anton Aškerc.

Dne 10. t. m. je ob pol 2. ponoči umrl v deželni bolnici v Ljubljani Anton Aškerc, ki ga je bila par dni prej zadela kap. Umril je bojevnik svobode in resnice, neupogljiv značaj, pesnik po milosti božji, prvi in največji epik slovenski!

Nekulturni klerikalizem se je z vso svojo sirovo silo zaganjal vanj, hoteč ga ubiti, kakor je bil ugonobil Gregorčiča. Pri Aškercu se mu to ni posrečilo. Za vsak udarec je Aškerc z močjo svojega duha, jezika in prepričanja neusmiljeno udaril nazaj, da se je vseškodljivi, barbarski klerikalizem zvjajal od bolečin, sikajoč kot gad od jeze in zlobe.

Z naprednim slovenskim učiteljstvom je Aškerc od vsega srca simpatizoval: oba kulturna delavca sta imela skupnega sovražnika, imela pa sta tudi skupno odpornost silo v ljubezni do izkoriščenega ljudstva, v hrepenjenju po osvoboditvi širokih mas iz spon odvisnosti, duševnega in materialnega hlapčevanja. S spoštovanjem je govoril veliki naš pesnik o onih naših trpinih, ki vkljub svoji bedi, vkljub tiranskemu preganjanju niso uklo- nili svojega značaja pred nekulturnimi svojimi krvniki! S pomilovanjem je gledal na tiste šibke starce, ki so zatajili sebe in svoj stan, ker so bili preslabi, nego da bi mogli čast dvigniti nad koristjo! Sovražil jih ni, ker so se dovolj ponižali sami.

Aškerc je napisal vsega skupaj 15 knjig. Od 15 knjig je 11 samih pesmi, in sicer: Balade in Romance leta 1890 in 1903 druga izdaja, Lirske in epske poezije 1896, Nove poezije 1900, Zlatorog 1904, Četrty zbornik poezij 1904, Primož Trubar 1905, Mučeniki 1906, Junaki 1907, Jadranski biseri 1908, Akropolis in Piramide 1909, in Poslednji Celjan 1912. Skupno z Ivanom Veselom je izdal Rusko antologijo leta 1901. Poizkusil se je tudi v dramatik in izdal leta 1900. tri dramske študije. Nadalje imamo od njegove roke še dva potopisa: Izlet v Carigrad in Dva izleta na Rusko, Brošura »Ali je Primož Trubar upesnitve vreden junak ali ne« je polemične vsebine.

Aškerca ni več! — Ko je ležal na mrtvaškem odru, je še brizgal klerikalni

žurnalist nanj strup svojega sovraštva. A to ne zmanjša njegove veličine! Aškerc živi naprej in bo živel vse dotlej, dokler njegovih pesmi mogočni glas ne prikljče osvobođenja sužnjem in trpinom!

Tudi mi mu kličemo iz vsega srca in iz vsega prepričanja: **Slava Tebi, veliki sin majhnega naroda! Slava spominu pesnika — junaka!**

Slovenska Šolska Matica v Ljubljani

priredi v počitnicah 14dnevni učiteljski tečaj, čigar program smo svoječasno že objavili. Tečaj je sedaj že popolnoma zasiguran, ker se je javilo zadostno število udeležencev. Odbor sprejema seveda tudi še nadaljnje prijave. Denarni pribitek se razdeli koncem tečaja med udeležence po enakih delih Odbor.

Deputacija slovanskega in nemškega učiteljstva v parlamentu.

Po avdijenci učiteljske deputacije pri železniškem ministru se je v imenu nje toplotno zahvalil tov. P. Skalický poslancu Maštalki, ker je uložil predlog v korist učiteljstva, kakor tudi za njegove besede povodom avdijence. Poslanec Maštalka omeni, da je doslej pokazal le dobro voljo. Res je, da prihaja učiteljstvo s svojimi zahtevami v jako neugodnem času. Vendar se bo zavzemal za njih zahteve. Istotako se je govornik zahvalil posl. tov. Wedri in Exnerju.

Na to je deputacija obiskala hrvaško - slovenski klub, kjer sta navzočega poslanca M. Mandiča nagovorila tovariša Hajny in Strebl. Poslanec Mandič je izjavil, da predloži zahteve klubu in da jih bo tam tudi podpiral. Pripomni pa, da je siromašna Istra izvela prav povoljno regulacijo učiteljskih plač.

Razen intervencij v posameznih klubih in pri vladi, je deputacija konferirala tudi s posameznimi poslanci glede učiteljskih vprašanj. Tako je konferirala 24.

aprila s predsednikom šolskega odseka skupnega češkega kluba s poslancem prof. Al. Velichom in odsekovi člani Exnerjem, Konečnik in Lisyjem podrobno o izpremembi §§ 55 in 19 državnega ljudskošolskega zakona. Deputacija je poslance naprosila, da naj za sedaj ne propagirajo izpremembe § 19, pač pa naj se zavzema za to, da se v meščanskih šolah na Češkem dovoli tudi hospitacija.

Dne 25. aprila je deputacija govorila s poslancem dr. Ig. Wrobelom, člana železniškega pododseka glede znižane vožnje. Poslanec Wrobel je deputacijo iskreno zagotovil, da stori vse za dosego učiteljskih zahtev, da se dovoli učiteljstvu uporaba II. in III. razreda za polovične cene. Učitelj se mora smatrati kot državni uradnik, ker njegovo delo je le vedno v korist državi. V korist vsega prebivalstva je, da učiteljstvo dobi znižane vožnje. Počitniška potovanja učiteljev so v veliko povzdigo vzgoje in narodnega napredka, kakor v pododseku, tako se bo tudi v odseku zavzemal za učiteljske zahteve in upa, da doseže najugodnejše, zlasti ker je pridobil za stvar v korist učiteljskih zahtev tudi uplívnega dunajskega poslanca dr. Neumanna. S člani brambnega odseka poslan. Punerjem in dr. Šubertom sta konferirala tov. Skalický in Skala, ter pojasnila poslancema, katera nove določbe bi bile v škodo učiteljstva, kakor sta poslance zagotovila učiteljstvo, da odsek ne bo zavzel napram učiteljstvu nasprotnega stališča.

Koncem poročila še omenimo, da je stal ves čas našega bivanja na Dunaju na naši strani tovariš poslanec Konečný, predsednik Svobodne zveze ljudskošolskih učiteljev-poslancev, za kar mu izrekamo svojo zahvalo, kakor tudi tovarišu J. Ludvíčku za njegove mnoge usluge.

Učiteljska deputacija je po svojem enotnem nastopu vzbujala v parlamentu splošno pozornost, kar se razvidi že iz tega, da je moral takoj drugi dan preskrbeti tovariš poslanec Konečný v zborničnem predsedstvu pri predsedniku Sylvestru dovoljenje za prosto bivanje deputacije v parlamentu.

Priporočajte in širite naš list!

Koliko so se naučili otroci že na poti, koliko so občudovali, koliko se radovali, šalili se in smejali, se ne da izlepa dopovedati. Le slutiti je bilo mogoče radost in srečo, ki so jo otroci izražali z vsakim pogledom, z vsako kretnjo, s slehrno besedo. Prenesli bi bili najrajši lepe gladke senožeči s Kranjskega na naše kamenite pašnike. Našim srnam in zajcem so zaželeli temnih Notranjskih gozdov za skrivališča. Kraj ceste je najlepši jabolčni drevored, so rekli, in košata stara tepka (hruška) jim je tudi ugajala, ker moli svoje veje globoko nizdoli, da si človek jeseni kar brez lestve lahko nabere dobrega sadja. Škoda, da je pri nas tako malo takega drevja. Redoljubnosti, snage in ljubezni do cvetic, ki z njimi brhke Kranjice tako lepo krasijo okna svojih hiš, tudi pod slamnato streho niso prezrli.

Najvažnejše vprašanje moje je bilo, kako si otroci predstavljajo Postojnsko jamo. Nekaterim izmed njih so izkušali prej starši pojasniti to, drugi so čitali opis, a nihče ni imel jasnega pojma o njej, kakor ga pred leti i jaz nisem imela. Vsakdo si je predstavljal kako znano domačo dostopno ali nedostopno jamo, vsi so pa vedeli o njej, da je velika in lepa. Večina se je

Kultura in sedanje razmere.

Piše K. K. (Dalje).

Najrazvitejši narodi, kakor Danci, Angleži in Francozi se še danes ne morejo ponašati, da bi razpolagali in proizvajali že v povoljni meri z živlenskimi eksistenčnimi sredstvi za splošno udobnost vseh državljanov, vendar se pri njih lahko konstatira, da energično stremijo v tej smeri boljemu, udobnejšemu položaju nasproti; njih napredovanje je očito. Mnogokrat so že izgrešili za kratek čas pravo pot in to vsekdar, kadar so se zmotili v sredstvih, ki naj vodijo do smotra. Kakor sem že omenil, je bogastvo edino posledica čim boljega in racionalnega obvladavanja in prilagodenja bivališč ali izrabljanja prirode v svrhu dovoljnega oskrbovanja vsakodobnega rodu z vsemi potrebnimi eksistenčnimi sredstvi; denar je le praktično prometno sredstvo za proizvedene vrednote in na sebi nikdar ne predstavlja bogastva. Čim večja produkcija, oziroma bogatija in blaginja je med ljudmi, tem manj je treba denarja, zakaj potem se vse dobi za neznatno ceno.

Naš planet poseduje v povoljni meri vsega; mogoče je torej proizvajati toliko, to se pravi prilagoditi ga je mogoče našim potrebam v taki meri, da zadostuje za udobno življenje vsakega posameznika v bodoče. Nihče tudi ne more odrekati zdravemu človeštvu dovolj potrebnih sil in zmoglosti, posebno duševnih, da bi v bodoče ne bilo mogoče ta naš planet v omenjenem smislu preobraziti in prilagoditi.

Mnogo potrebnega, celo najtežjega dela so že opravili predniki, dasi moramo priznati, da so po nekod (n. pr. v Mezopotaniji, na Krasu) puščali vse propasti sebi v pogubo.

Fizičnih sil človeku res nedostaja, a zato je organiziral naravne sile v strojih, ki mu tisočero nadomeščajo nedostatke. Kar se pa tiče duha človeškega, kdo more ekspanzivnosti intelekta, njega iznajdljivosti postavljati meje? Tudi za prihodnost nas še lahko navdaja upanje na napredek. Takozvani boj za obstoj bje od nekaj človeštvo, ali uspešno le proti prirodi v svrhu nje obvladavanja ali prilagodenja, to je proizvajanja živlenskih sredstev, in sicer najuspešneje vzajemno.

predstavljala vhod v jamo strm; nekteri so se bali, da pojdejo vanjo po vrvi; drugi pa so vedeli, da je zaprta z železnimi vrati in da drže vanjo ograjene in varne stopnice. Namenoma sem se ustavila pri vходу, pustila tov. voditelja s spremljevalcem na čelo izletnikov, sama pa sem šla za njimi, da sem jih tem lažje opazovala.

Nepopisen vtisk jame se je že pri vstopu čital otrokom iz pogledov. Prej razkropljeni so se nehote združili tesneje, oprijemali se nemo drug drugega, kazali to in ono z edino besedico: »Glej, glej!« Skratka očarani so bili! Opazke njih: »Ali bo drugim žal!« »Škoda, da ni prišla tudi naša mama!« »Kaj si si mislil, da je tako lepo?« »50 K je vredno to zame!« »Jeli to res ali sanjam?« itd. povedo vzgojitelju dovolj, kaj se godi v otroški duši. Koliko pravljic je oživelo otrokom v spominu, ko so korakali po tem čudežnem podzemskem kraljestvu, kjer čuva zmaj zakleto kraljičeno! In oni? Mar se naši dečki niso čutili viteze, ki so premagali vse težkoče, dospeli v ta podzemski raj in hodijo iz sobe v sobo, v vedno lepše in lepše... in v zadnji najlepši, demantni in z biseri posuti, svetli dvorani spi kraljična! — Zaradi krasote, ki obvlada najrazvitejšo oko, so očara-

LISTEK.

Vtiski in uspehi majniškega izleta.

Dne 22. maja t. l. je šolska mladina iz Dutovelj priredila majniški izlet pod vodstvom svojega učiteljstva v Postojno. Udeležilo se je izleta 31 odraslih in zdravih otrok. Ob pol 6. zjut. smo se odpeljali, potem ko so nam zbrani starši izročili mlade izletnike in nam voščili srečno pot, in klici »Živio!« so spodbodli konja, da sta dirjala z dobro obloženima vozovoma, kakor da nas hočeta čimprej dovesti do smotra. Ob 10. uri smo bili v Postojni. Po kratkem zajtrku smo ob tričetrt na 11. obiskali jamo, odkoder smo se vrnili ob 1. uri popoldne k obedu, a ob 3. odšli proti domu in ob 8. izročili malčke zdrave in zadovoljne njihovim staršem. To bi bilo kratko poročilo o namenu in smotru izleta in izvedenem načrtu.

Zanimivejši del tvori vsekakor poročilo, o vtiskih tega izleta. Ta del poro-

čila more podati le dober poznavatelj otroške duše, more ga podati le pedagog, ki zna biti otrok med otroki. Priznati moram, da sem si želela na tem izletu tudi jaz biti zopet otrok, izkušala sem uživati, kar in kakor uživajo otroci, vse to zato, da lažje izsledim vtiske in korist tega dne. Sodim tudi, da se mi je to vsaj deloma posrečilo.

Že besedici »Postojnska jama« ste navdušili otroke in njih starše, in ne brezbriznost, temveč le resnično ubožstvo je marsikateremu otroku odreklo veselje tega dne. Z domorodnimi, narodnimi in pomladanskimi pesnimi otroci spotomada jali duška radostnemu razpoloženju, ki ga je izzvalo v njih srcih cvetoča pomlad. Z vse drugačnim občutkom so peli »Dom slovenski — zemlja sveta!« zunaj v svobodni prirodi, kakor pojo v šoli med štirimi stenami; v krasni prirodi, ki jim je sama izzvala take vzklize, da so jim priklopili vroči naravnost iz duše. Ne pretiravam, ako rečem, da so se mi zdeli ti vzkliki pobožna molitev. In pridruževala sem se vedno in vedno tem vzklikom, tem molitvam. »Dom slovenski — zemlja sveta!« Pokleknil bi človek in s tem vzklikom poljubil rodno grudo!

bro voljo in poštene namene. Ena izmed prvotnih organizacij potom asociacije v kulturne namene je država; ona ni drugačija nego organizacija pravičnosti in reda v kulturne svrhe, v realizovanje kulture ali udobnosti. Gotovo smo še daleč oddaljeni od ugodnega položaja glede udobnosti večine, smo še v tem oziru v otroških povojih, in vrhutega se nam razodeva napredek večinoma povsod neznanen in počasen. Temu so vzroke večje in manjše zmote, ki ovirajo dosledno vsak razvoj že od pamtikeva ter učinkujejo ravno sedaj zopet s podvojeno silo. Preden jih začnemo odkrivati in raziskovati, si oglejmo biološko podlago kulturnega prizadevanja človeštva.

Biologija nas uči, da je vsako prirodno bitje organizirano svojemu okolišu ali bivališču primerno. Obratno pa ima za aktivnost, to je za prilagoditve zunanega sveta, za organiziranje okolice, često še posebne organe. Vsak organizem že proizvaja ali producira v gotovi meri, to je: prilagodi nvanje razmere in okoliš sebi v prid. Vse te potence se nahajajo pri človeku, ki pripada tudi naravi, v največji meri, to se pravi, narava ga je svojemu žitju primerno opremila. Ni mu sicer razvila posebnih telesnih obrambnih organov, niti posebne fizične sile, razen sposobnosti za dolgo življenje; obdarovala ali razvila mu je vedno čudovitejša razvito živčevje z ogromnimi možgani, ki mu naj služi kot glavni in najizdatnejši aktivni organ. Po njem nadzoruje vsa druga bitja in intelektualnim potom izpolnjuje človek vse primanjkljaje v najizdatnejši meri. Človeku ni treba toliko svojega organizma prilagoditi naravi in bivališču, on prilagodi naravo sebi po vsem planetu tudi v najneprimernejših krajih. Preobrazil je že mnogo zemlje, in koder je naletel na bitja, ki so njim interesi napram njegovim v nepremostljivem antagonizmu, jih je s skupno močjo iztrebil. Čim višje se je vzpel duševno, tem intenzivnejše je deloval, da si ustvari ugodno in udobno stanje. Če duševna razvitost in večji duševni zaklad sta končno pomagala človeškemu rodu, da se je povzpela do sedanjega stopnje. Čaka ga pa še ogromno delo, preden ukroti vso zemljo in njene sile in jih izrablja v taki meri, da bo vsega dovolj ter udobnost splošna. Priroda s svojimi silami, človeštvo s dosedaj pridobljenimi sredstvi tvorita kapital, treba je še pomnoževanja in širjenja idej, na to aktivno učinkovanje in pomnožna produkcija se vrši. Draginja se da premagati le s pomnoženo produkcijo, ker je splošna ne samo zaradi slabih letin; gledati je treba na splošno hitrejšo in uspešnejšo proizvodnjo ali prilagoditve narave na eni strani, v drugo pa odstraniti polagoma, a neizprosno, vse ovire in zapreke živahnega obrata, skratka, kulturno moramo hitreje napredovati. Oglejmo si torej največje ovire kulture! So to razne zmote, kakor sem že prej omenil, ki jim je žalibog človeška narava skoro v isti meri pristopna, kakor je človek zmožen bližati se spoznanju resnice, zakaj intelekt človeški je šele plod kulturnega prizadevanja, razvijajoč se polagoma.

Prva zmeta posebno med ljudstvom je vključ razširjajoči se izomiki malouvaževanje, da, celo zanikanje pomena posemeljskega življenja. Javlja se v najrazličnejših oblikah, v lehkomišelnosti v vsakem oziru. Premalo se še večinoma prizadevamo izboljšati zase in potomce eksistenčni položaj z intenzivnejšim proizvodnjem. Malokateri je zmožen pregledati sedaj potrebno učinkovanje za bodočnost. Ponekod še sedaj lahkomišelnost zapravljajo eksistenčne pogoje, ki jih nujaprroda v rastlinstvu in živalstvu, iz zaničevanja do prirodnih bitij in sil. Svoj zarod še vedno prerado zanemarjajo glede naobrazbe k sposobnosti za izvrševanje poklica ter

ni. Več izražajo s pogledi in kretnjami, nego z besedami. Po enourni hoji v notranjih jamah začnajo glasneje občudovati, dotikajo se kapnikov, ker lastnim očem ne verjamejo. Na Kalvariji pa se jim izlije iz src »Lepa naša domovina!« Nikdar je še niso peli tako lepo, tako temperamentno. Tej so sledile v presledkih slične domorodne in preproste narodne pesmi tako, da so naši malčki obrnili pozornost tujcev nase, kar je še pomnoževalo njih navdušenje. Skoraj vsi so tudi potom jamske pošete na razglednicah oddali pozdrav na svoje. Po obedu smo se odpeljali domov.

Niti naporna pot, niti deževje ni spravilo otrok z radostnega razpoloženja, in svojcem niti dopovedati ne morejo, kaj so lepega videli. Naša šola prireja izlete že par let. Doslej je uspel vsak v zadovoljstvo staršev in otrok in v zadoščenje učiteljstva, ki sprejema o takih prireditvah pač veliko skrb in odgovornost v zvezi z gmotno žrtvijo. Toda noben izlet ni učinkoval tako močno, kakor ravnokar omenjeni. Čim višji smoter, tem večja žrtev — tem lepše zadoščenje, ko je smoter dosežen!
(Konec sledi.)

tudi opremljena z eksistenčnimi pogoji za prihodnost. Množica ljudstva živi še bolj za oni svet, smoter njega delovanja je posmrtnost na onem svetu; ustvarjanje boljših pogojev in vzrokov za prihodnje rodove še ne pojmuje. Glede tega svojega nagajenja je pristopna masa vsaki nesrečni sugestiji in po sugestiji vpliva tudi na nedospelo in onemogoča svoboden duševni razvoj.

Treba je še vedno širiti spoznanje, da ne more nihče kot višje bitje rojen biti nego kot človek, ter je to popolnoma v skladu s poljubnim verskim naziranjem, zakaj tudi konfesije so mnenja, da v posmrtni eksistence na onem svetu more le prehajati bitje, ki je bilo tu rojeno kot človek in tudi koristno učinkovalo kot človek. Zmota v tem naziranju je treba dosledno premagovati potom duševne naobrazbe, to je razumnega dobrega pouka in čtiva. Umetno je, da v tem oziru zaostalo ljudstvo samemu sebi stavlja največje ovire kulturnega napredka; eden rod gineva, prihodnji se pa poraja še v slabših odnošajih nego prejšnji, težko obremenjen z različnimi nadlogami, ki so jim ustvarjali vzroke predniki, zabrede navadno še v hujšo propast. Po tej zmoti upada življenjska intenziteta ponekod na stopnjo golega pričakovanja smrti in boljegastanja na onem svetu. Končni efekt ni bil nikdar drugi, nego pogin za tistega, oziroma za narod, ki življenje umalovačuje in prezira. Prebitek rojenih nad umrlimi ne poravnja primanjkljaja, ker se misleči elementi hitro priklopajo drugim ljudstvom s pametnejšim življenjskim naziranjem.

(Dalje.)

Zveza slovenskih ljudskih knjižnic.

Po vseh slovenskih pokrajinah je veliko število čitalnic, bralnih in podobnih društev, ki bi lahko vsa imela svoje ljudske knjižnice. Nekatera teh društev imajo tudi res lepo urejene knjižnice; velika večina takih čitalnic pa je izgubila svoj pravi namen, ter se je prelevila v zgolj zabavna shajališča. Zeleti bi bilo, da bi se slovenske čitalnice zopet spomnile, da so bile ustanovljene v prvi vrsti za čitanje knjig in časopisov ter za poljudna predavanja. Ko bi pogledali v sobo kakega takega »slavnega« bralnega društva, bi videli nemara, da se revije in knjige ne dajo vezati, nego leži vse to literarno blago zamazano, raztrgano, zaprašeno in razmetano po vseh kotih, navadno pod streho mišim v hrano. Naše beletristične revije in knjige »Matiče Slovenske« in »Družbe sv. Mohorja« lahko pogosto najdeš tudi na — straniščih.

Tako piše A. Aškerc v članku »Ljudske knjižnice« v »Ljubljanskem Zvonu« leta 1901.

»Naši zapiski« leta 1906., št. 11, občujejo pod šifro »Razno« sledeče:

»Akademija«, ljudsko izobraževalno društvo v Ljubljani, je priredila v drugem poslovnem letu (1905/06) 22 predavanj. V zvezi s »Prosveto« in s »Sokolom« je pripravljena otvoriti in za prvi čas tudi opravljati javno ljudsko knjižnico v Ljubljani, ako dobi od ljubljanskega mesta potrebno denarno podporo za otvoritev in nadaljnje vzdrževanje. Da postane »Akademija« centrala vsega poljudno izobraževalnega dela na Slovenskem v smislu moderne znanosti in modernega svetovnega naziranja, so se izpremenila pravila v toliko, da morejo biti tudi društva in korporacije redni ali izredni člani.

V načrtu za prihodnje delo »Akademije« so delavske šole, počitniški vseučiliški kurzi in reformiranje čitalnic in bralnih društev.

»Naši Zapiski« leta 1907., stran 175., pod šifro »Razno« prinašajo naslednje:

V Ljubljani se je otvorila »Simon Gregorčičeva javna ljudska knjižnica in čitalnica«.

Za prihodnost podaja poročilo »Akademije« sledeči načrt:

Poleg predavateljstva in izobraževalnih kursov nastopaj knjižničarstvo. Sedanjna oblika čitalnic in bralnih društev ne zadošča in ne odgovarja zahtevam. V njih veje več ali manj aristokratski duh, ki zapira pot izobrazbe širšim slojem. Reformiranje izobraževalnih društev, knjižnic in čitalnic v smislu javnosti je ena izmed glavnih nalog izobraževalnega dela.

Pri vsem je treba koncentracije. Centraliziranje izobraževalnih društev je utemeljeno z duševnega in gmotnega stališča. Ljudska izobrazba v smislu predavanj, knjižnic, čitalnic in poučnih tečajev itd. je mogoča sistematično le, ako so dane duševne sile in gmotni pripomočki. Oboje je potrebno in se dosega le z združenimi močmi. To je kategorični imperativ za vsako organizirano delo.

Aškerc trdi v svojem članku čisto prav. Glede knjig in časopisov vlada skoro po vseh društvihih grozna zanemarjenost.

Ustanovljena Simon Gregorčičeva javna ljudska knjižnica in čitalnica v Ljubljani s podporo slavne ljubljanske mestne občine propeva kar najboljše. Knjig šteje nad 4000. Izdaja letno katalog za svoje obiskovalce. Od ustanovitve l. 1907. pa do 31. decembra 1911, se je izposodilo okrog 80.000 knjig. Natančnejšo statistiko priobčim ob priliki.

Glede centrale, ki naj bi postala »Akademija« v izobraževalnem delu, rečem toliko, da je vse ostalo le na papirju, kakortudi vsi lepi načrti o nameravani reformi čitalnic in bralnih društev.

Knjižničarstvo se pri nas prav nič ne goji. Enkrat je izdala »Prosveta« vzoren katalog za knjižnice in to je vse. O reformiranju ne morem konstatirati prav nobenega uspeha, in to iz prav umljivega vzroka, ker reforme niso nikjer poizkušali uvesti.

Koncentracija. Dobrobit koncentracije je enoten sistem izposojevanja knjig. Simon Gregorčičeva knjižnica v Ljubljani ima sistem izposojevanja, ki se je povsod najboljše in najpraktičnejše obnesel.

Skupen in natančen pregled o delovanju in stanju knjižnice. Do sedaj sploh ne vemo, koliko knjižnic je po deželi in kako vršijo svojo nalogo.

Finančna korist bi bila v tem, da bi se potom združitve nakupovale knjige mnogo cenejše in ravnotako bi bili stroški za vezavo mnogo cenejši, sploh režija mnogo praktičnejša, preglednejša in cenejša.

Ker pa imajo razna izobraževalna društva prepotrebni sredstev za vse one zahteve, ki so navedene pod točko c, kaže vse na to, da se naj razvijejo v prvi vrsti dobro organizirane ljudske knjižnice. To se da doseči le potom centrale. Po mojem mnenju bi bila v to najprikladnejša Simon Gregorčičeva ljudska knjižnica v Ljubljani. Seveda bi bilo pri tem želeli, da se manjše knjižnice v Ljubljani po raznih političkih društvihih priklopile Gregorčičevi knjižnici, da se na ta način vsaj ena knjižnica razvije v potrebi sedanjega časa. Male društvene knjižnice itak nimajo dovolj sredstev, da bi se izpolnjevale tako, kakor zahteva čitanja željno ljudstvo. Ker pa je naloga političkih društev v Ljubljani širiti kulturo, bi se usojal predlagati, da votirajo cenjena napredna društva bodoči centri slovenskih knjižnic vsakoletno podporo.

V imenu dobre stvari same pozivlja podpisani vse knjižnice in čitalnice in vsa ona društva, ki imajo knjižnice in čitalnice, Akademijo, posebno pa naša akademična in ferjalna društva »Prosveto«, »Vesno«, »Balkan« na pripravljali odbor Zveze slovenskih knjižnic v Ljubljani, Wolfova ulica 10. I., na 29. junija ob 10. uri dopoldne.

Povabljeni so vse knjižnice in čitalnice iz vsega slovenskega ozemlja. Vljudo prosim, da bi se me preje obvestilo po dopisnici, kateri g. odposlanec bo zastopal knjižnico ali čitalnico.

Na sestanku se bo ukrenilo vse potrebno za takojšnjo ustanovitev Zveze slovenskih ljudskih knjižnic.

Še enkrat pozivljamo, da se vse knjižnice in čitalnice, posebno iz mest, trgov in obrtnih krajev, udeležijo tega sestanka, ker je ustanovitev knjižnične zveze dalekosežnega pomena za razširjenje prosvete med našim ljudstvom.

Štefan Klavs, knjižničar. (Simon Gregorčičeva knjižnica v Ljubljani.)

Poslano.

V novejšem času se ponovno izkuša v Učiteljskem tov. ironizirati moje govore pri zborovanjih Učiteljskega društva za celjski okraj, to pa izključno na podlagi tozadevnih zapisnikov, ki jih objavlja naš društveni tajnik.

Pri zadnjem zborovanju našega učiteljskega društva sem imel referat, v katerem sem v smislu tozadevne Zvezine okrožnice označil svoje stališče napram predlogom, ki jih je stavilo bratsko Učiteljsko društvo za brežiški in sevniški okraj za letošnje glavno zborovanje slov. štaj. Zveze.

Dva kratka citata ki ju je društveni poročevalec objavil iz mojega podavanja, sta dala zopet povod, da je nek anonimen Tovarišev članek pod naslovom: »Štajerci, ali smo možje« na žaljiv način zavil dotična moja citata ter se je celo drznil sumničiti moj značaj.

Svoje mnenje bom odkrito zastopal pri zborovanju Zveze. Svobodno se mi bo lahko ugovarjalo, in mene bo še veselilo, če se bodo našla uspešnejša sredstva, kakor jih nasvetujem jaz.

Odločno pa si prepovedujem, da bi se iz zasede na mene streljalo potom glasila naše organizacije, v kateri zvesto, pošteno in z nemalimi žrtvami sodelujem že desetletja.

Kaj nameravate? Ali se naše vrste še niso dovolj »izčistile«? Mar li hočete mene tudi ven vreči? Ne grem kar tako!

Apelujem na razsodbo naše organizacije ter zahtevam, da napravi red.

Gotovlje, dne 10. junija 1912.

FRANC BRINAR,
nadučitelj.

Opomba uredništva: Žal nam je, da se čuti tovariš Brinar užaljenega. Izjavljamo, da tega namena nikoli nismo imeli, ker smo sploh proti vsem osebnostim, nikakor pa ne moremo dovoliti, da bi leteli napadi na tov. Brinarja, ki je vedno požrtvovalno deloval (kakor deluje še danes) v naši organizaciji in je bil vsekdar na mestu, kadar je bilo treba zagovarjati koristi našega šolstva in učiteljstva. Vsakršni morebitni spori in kakršnakoli nesoglasja naj se predvsem poravnajo v organizacijah, kjer pa morajo osebni momenti stopiti v ozadje pred stvarjo samo! Zasluznih in delovnih tovarišev ne smemo žaliti in jim jemati veselja do dela, za svoje delo tak nimajo drugega plačila nego zavest, da se nesebično žrtvujejo za svoje ideale! To bodi z naše strani tov. Brinarju povedano v zadoščenje!

Iz naše organizacije.

Iz Zveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev.

Za letošnje XXIV. glavno skupščino Zveze, ki se vrši dne 10. in 11. avgusta v Celju, so izvolila dosedaj svoje delegate sledeča zvezna društva:

I. Učiteljsko društvo za celjski okraj:
1. Franc Brinar, nadučitelj — Gotovlje;

2. Ludvik Černej, nadučitelj — Griže.
3. Feliks Eksl, učitelj — Vojnik;
4. Armin Gradišnik, nadučitelj — Celje;

5. Anton Petriček, nadučitelj — Žalec;
6. Anton Sivka, nadučitelj — Št. Jurij;
7. Franc Voglar, učitelj — Celje.
Namestnika:

1. Josep Čulek, učitelj — Št. Jurij.
2. Mimika Confidenti, učiteljica — Petrovče.

II. Učiteljsko društvo za Svetolenarski okraj.
8. Alojziji From, učitelj — Sv. Lenart v Slov. gor.;

9. Alojzija Ferlež, učiteljica — Sv. Jurij v Slov. gor.;

10. Elizabeta Zemljč, učiteljica — Sv. Jurij v Slov. gor.

III. Gornjegrajsko učiteljsko društvo.
11. Ivan Kelc, nadučitelj — Nova Štifta;

12. Ivan Burdjan, nadučitelj — Šmartno pri Gornjem gradu.
Namestnik:
3. Josip Bizjak, nadučitelj — Bočna.

Skupne zadeve.

Iz IX. vodstvene seje (30. maja 1912).
1. a) Dne 23., 24. in 25. aprila je bila na Dunaju odborova seja Zveze avstrijskih učiteljskih Zvez, pri kateri so bili navzoči poleg zastopnikov slovan, učiteljskih društev tudi zastopniki nemške učiteljske Zveze. (Natančnejše poročilo glej v zadnji številki »Učit. Tovariša«.)

b) Odbor Zveze slovenskih učiteljskih društev je imel svojo redno sejo istotam in ob istih dneh. V tej seji se je sklenilo, da se letos radi neznosne draginje ne vrši učiteljski kongres v Krakovem, kakor je bilo že določeno, ampak vrši se samo seja delegatov (vsaka Zveza odpošlje 3 zastopnike) in odborova seja.

c) Ob tej priliki je tovariš Jessen, urednik »Lehrer-Zeitung«, na vprašanje predsednika naše Zveze odgovoril, da poroča v tem listu o najvažnejših učiteljskih zadevah takoj, izogne se v poročilih samo onemu, kar bi utegnilo škoditi našim skupnim težnjam.

2. Zavezin predsednik je s Celjskim pripravljalnimi odborom za letošnje glavno skupščino glede dnevnega reda in drugih priprav že v dogovoru.

3. Brežiško-sevniško učiteljsko društvo je poslalo Zavezi na njega zadnjem občnem zboru sprejete predloge. O teh se sklene:

a) Točka »Stalno nameščenje okrajnih šolskih nadzornikov« se postavi na dnevni red letošnje glavne skupščine. Društvo naj javi vodstvu pravočasno svojega referenta.

b) Enoten pravopis je zlasti za slovenske šole nujno potreben. Predsednik stopi v razgovor s prof. dr. Fr. Ilešičem, predsednikom »Slov. Matice«, katera naj se obrne s prošnjo na c. kr. naučno ministarstvo, da skliče vlada v najkrajšem času v ta namen posebno anketo.

c) Besedilo o izpremembi cene, oblike in vsebine »Učit. Tovariša« se je poslalo uredniku E. Ganglu z naročilom, da naj se on v prvi vrsti izjavi o taki nameravani izpremembi. Vodstvu Zveze se zdi taka preosnova izredno umestna, zato se bo o njej razpravljalo tudi v upravnem odboru in najbrže celo v delegaciji.

d) Želji, da naj imajo učiteljski abiturijenti vsako leto zborovanje pod